

Legális és illegális papképzés a Munkácsi Egyházmegyében

A Római Apostoli Szentszékkal kötött Egyházi Unió 1646-ban tette lehetővé a papképzést a Munkácsi Egyházmegyében. A helyi papság alacsony műveltségére és farragatlanságára már De Camelis püspök (1690-1700), valamint néhány utóda felfigyeltek és szükségesnek tartották a papság nevelését és oktatását. A Trienti Zsinat (1545-1563) 23-ik ülése (1563. július 15.) határozatának értelmében minden püspöknek egyházmegyéjében szemináriumot kellett állíttatni¹. Viszont a megvalósítás nem történt meg anyagiak hiánya miatt. De Camelis püspök kérésére Kollonich Lipót érsek-bíboros (1695-1707) alapítványt tett – később maga De Camelis püspök is – a nagyszombati Szent Albert szemináriumában keleti szertartású teológusok képzésére. A fent nevezett szemináriumban csak néhány tehetséges és komoly szándékú ifjú kaphatott lehetőséget a tanulásra. Itt tanultak és nevelkedtek a munkácsi egyházmegye püspökei: Olsávszky Simon (1733-1737), Blazsovszky György (1738-1742), Olsávszky Mihály (1743-1767), Bradács János (1768-1772) és Bacsinszky András (1772-1809), valamint a vezető egyházi értelmiség nagyobb része.

De Camelis halála után, az 1703-1714 szabadságharcok hadi állapota miatt nem volt lehetőség foglalkozni az egyházmegyei papképzéssel. Több évtizeden át semmi érdemleges nem történt ez ügyben. Olsávszky Mihály püspök volt az, aki elindította a rutén papság műveltségbeli, anyagi és erkölcsi tekintélyének növekedését. Egyházmegyes püspökként papnevelő intézet felállíttását tervezte. Viszont tisztában volt a növendékek alacsonyfokú képzésével, és ezért 1744-ben Munkácson kényszerű iskolát állított fel, mely az alapvető ismeretek elsajátítását biztosította. Majdnem 33 éven át formálta a korabeli műveltség és iskoláztatás színvonalát döntően befolyásolva a lelkészképzést.²

A munkácsi püspökség Bacsinszky András püspök személyes közbenjárására 1776-ban kapta meg Mária Teréziától (1740-1780) a felosztatott jezsuita rend ungvári kolostorát, annak templomát, papnevelőnek pedig a Druget-féle várat.³ Így lett a vár évszázadokon át papi generációk Alma Mátere. Az egyház kulturális életének fontos eseménye a püspökség és a görögkatolikus egyházi iskola áthelyezése Ungvárra, 1776-ban. Bacsinszky püspök 1777-ben átszervezte az egyházi iskolát papi szemináriummá, mely az 1940-1941-es tanévig Hittudományi Líceum (Uzshorodszkij greko-katolicieszskij Bohoszlovcszkij Licej) titulus alatt működött. Viszont 1941-1949-ig, a felosztatásig – Ungvári Görög Katolikus Hittudományi Főiskolaként (Grekakatolicieszskájá Bohoszlovcszkájá Ákademijá v Uzshorodi)⁴, mely a kárpátaljai görög katolikus egyház újjászületésének és fejlődésének a központja volt. Működésének idején innen került ki (1777-1949) a vidékünkön és a szomszédos megyékben szolgáló papok zöme: Fogarasi

¹ TÖRÖK, J. – LEGEZA, L., *A 350 éves központi papnevelő intézet*, Budapest 1998, 8.

² ZSÁTKOVICS, K., „A munkácsi papnevelő iskola”, in *Görög Katolikus Szemle*, 33. sz. 1910, 254.

³ UDVARI, I., *Ruszinok a XVIII. században*, Nyíregyháza 1994, 198.

⁴ BENDÁSZ, I., „Kárpátalja első főiskolai jellegű intézménye”, in *Kárpáti Igaz Szó*, 241. sz. 1991. december 19.

János (1756-1834), Dóhovies László (1783-1848), a Magyar Tudományos Akadémia tagja; Szilvay Iván (1838-1904) író, Zsatkovics György (1855-1920) egyháztörténész; dr. Hadzsega Bazil (1864-1938); Máté Miklós (1867-1942); Volosin Ágoston (1874-1946), Musztyanovics Emil (1877-1947), Varga Gyula (1883-1930) író, történész; Iváncsó Elek (1886-1962), az ungvári gimnázium paptanára; Bendász István (1903-1991), vidékünk és a munkácsi püspökség történetének kutatója; dr. Pirigyi István és sokan mások. Itt tanultak, és lettek később munkácsi püspökök: Paszteli Iván (1874-1891), Papp Antal (1912-1945), Szemedi János, Holovács József (1983-2000), Margitics Iván. A hajdúdorogi főpásztorok közül Miklóssy István (1913-1937) és dr. Dudás Miklós (1939-1972) végeztek itt.

A második világháború eseményei a megpróbáltatások egész sorozatát indították el területünkön. 1944 őszén a várban székelő görög katolikus Hittudományi Főiskola épületét a szovjet hadsereg elfoglalta és a kispapokat bizonytalan időre hazaküldték. Romzsa Tódor, a Munkácsi Egyházmegye akkori 33 éves fiatal püspöke, még római teológusként Oroszországba készült misszionáriusi szolgálatra, s jó ismerője volt a görög katolikus egyház ellen irányuló haditervnek. Ennek tudatában 1944. december 19-én megkapván az Apostoli Szentszéktől az engedélyt, titokban püspökké szentelte Chira Sándor és Orosz Péter áldozó papokat. Megőrizendő ezt a titkot ezért kellett Romzsa Tódor püspök meggyilkolása után Murányi Miklóst káptalani vikáriussá választani⁵, akit 1949-ben szintén a Gulágra száműznek. 1956-ban visszatérve a száműzetésből mint Apostoli Vikárius vezeti az Egyházmegyét.

Az iskolákban 1945 szeptemberétől betiltották a hittan tanítását. Tódor püspök kérésére a paplakok egy-egy órára hittanteremmé váltak. Komoly problémát jelentett az imakönyvek, hittankönyvek hiánya, mivel a bazilita nyomdát is államosították, s ezért írógépekkel próbálták a legfontosabb imákat sokszorosítani. Mivel Tódor püspök különösen fontos feladatának érezte a papi utánpótlást, többszöri próbálkozás után végre elérte azt, hogy a vár épületének egyik szárnyát újra használatba vehessék a kispapok. A főpásztori felhívásra azonnal 30 klerikus jelentkezett tanulmányaik folytatására⁶. Romzsa püspök mint a Hittudományi Főiskola rektora, maga is részt vett az oktatásban – filozófiát tanítva. A tanárok: Chira Sándor – egyházjog, dr. Marina Sándor – dogmatika, dr. Hadzsega Gyula – biblikum, Csurgovics György – pedagógia, Murányi Miklós, és Homa Viktor is tagjai voltak a tanári karnak. 1945. július végén az ungvári püspöki palotában katonai küldöttség jelent meg azzal a kéréssel, hogy ideiglenesen elfoglalhassák a várat és törvényes átvételi szerződést ígértek. Így kényszerült a hittudományi oktatás átköltözni az Alumneum és Konviktus épületeibe. Röviddel a vár kiürítése után az egyházmegye utolsó kispapjait is elparancsolták az Alumneumból és Konviktusból.

Az Ukrajnai KP Kárpátontúli területi végrehajtó bizottsága 1946. november 29-én egy titkos határozatot hozott N°422 iktatószám alatt a Görög Katolikus Hittudományi Főiskola bezárásáról, „mert ez az Unió melegágya.” De Moszkva taktikai okokból kifolyólag egyenlőre elhamarkodott lépésnek tartotta a határozat végrehajtását⁷. Látva a helyzet komolyságát, Tódor püspök tájékoztatta a kispapokat felszentelésük előtt a rájuk

⁵ BENDÁSZ, I. – BENDÁSZ, D., *Helytállás és tanúságtétel*, Ungvár – Budapest 1994, 128.

⁶ KOSSZEJ, J., *Vláděká Ioánn Szemedij – duchovněj díjács Zákárpáttj*, Uzshorod 2000, 20.

⁷ POSZISZENY, G., „Ják rozpěnalé uniju ná Zákárpáttj”, in *Kárpátszkij Kráj*, 35. sz. 1991. december 19.

váró nagy megpróbáltatásokról, ami esetleg az életükbe is kerülhet. Felhívta figyelmüket a szabad civil pálya választására is. Viszont Tódor püspök eszményképe lett a teológusoknak, s így 1945-ben – 5 kispapot szentelt fel pappá, 1946-ban – 14 és 1947-ben – 13 felszentelt pap vállalta KRISZTUS követését. 1947 őszén a püspöki palotában rendkívül szűkös körülmények között legálisan folyt az oktatás még Romzsa Tódor püspök vértanú halála után is (1947. november 1) és a megüresedett tanári állás betöltésére dr. Ortutay Elemér atyát kérték fel. Chira Sándor titokban felszentelt püspök irányításával működött az oktatás egészen 1949. februári letartóztatásáig. 1949. február 16-án a szovjet hatóság megfosztotta egyházmegyénket a Székesegyháztól és a Püspöki palotától, új gazdáknak adva át, végérvényesen betiltva a görög katolikus papok működését.

A sztálini önkényuralom célja az volt, hogy a kárpátaljai görög katolikusokat elszakítsák a római pápa fennhatósága alól s a moszkvai pravoszláv pátriárkának, mint a szovjet hatalom hűséges szolgálójának rendeljék alá. Az ellenszegülő papok börtönbe kerültek, s a hívek nagy része akaratok ellenére pravoszlávvá lett, mivel saját templomaikban maradtak. S az a szomorú tény, hogy ma, egykori görög katolikus templomaikban annyi sok magát pravoszlávnak valló hívó van, ez mind csak az elmúlt 40 év népbutító propagandájának és a hittan tanítás betiltásának az eredménye volt, bebizonyítva, hogy a HIT ellensége nem a tudás, hanem a TUDATLANSÁG. Ily módon a görög katolikus egyház 1949-1989 között a korai kereszténységhez hasonlóan, katakombaegyházként működik, illegalitásban van. A szűk családi körben titokban végzett istentiszteletek, keresztelek és temetések voltak a hit pillérei. Papjaink száma igen megritkult, s 1952-ben, mikor már a papok letartóztatása befejeződött, csak 47 lelkész szolgálja ki a híveket titokban⁸.

Chira Sándor 1956 szeptemberében szabadulva a GULÁG lágerekből, azonnal hozzálátott teljesíteni püspöki kötelességeit Murányi Miklós Apostoli Vikáriussal együtt. Egyházmegyéje újjászületésének és megerősödésének érdekében a papszentelést tartotta a legfontosabbnak, s ezért az 1949-ben likvidált Hittudományi Főiskola majdnem végzett teológusait: Burig Mihályt, Csépes Lászlót, Stilicha Józsefet és Szabó Konstantint 1956. november 7-én Murányi Miklós Apostoli Vikárius engedélyével pappá szentelte. Titokban végzett papi tevékenysége miatt a hatóság jobbnak látta Chira Sándort kitiltani az Ukrán SzSZK területéről, mivel sejtették vezető szerepét az Egyházmegyében. Chira Sándor prelátus-kanonok, titokban felszentelt püspök száműzetésből, a távoli Karagandából látta el egyházmegyénk püspöki teendőit. Nem szűnt meg a papi utánpótlás képzése és felszentelése. A Karagandában élő és szülőföldjéről kiutasított Chira Sándor püspököknek egyre nagyobb megpróbáltatásokba került évenként egyszer családlátogatás címen hazájába látogatni.

De a Munkácsi Egyházmegye, bár illegalitásba kényszerülve, továbbra is élt a jó Isten Gondviselésének köszönhetően és papjaink – dr. Marina Sándor, Murányi Miklós (vikárius), Lyahovics Miklós, Malinics Melét bazilita szerzetes, dr. Ortutay Elemér, Holovács József és Csurgovics György tanították szerény kis lakásaikban az egykori teológusokat. 1957 tavaszán Murányi Miklós Apostoli Vikárius felkérte Cserneczki Miklós lembergi püspököt, hogy szentelje pappá Legeza Sándor klerikust Miskolci Tódor hitvalló pap ungvári lakásán 1957. május 19-én, illetve Magyar Pál bazilita szerze-

⁸ BENDÁSZ, Sz. –BENDÁSZ, D., *Szvjácscsenéké-mucsenéké, szpovidnnéké virnoszti*, Uzshorod 1999, 308.

test Bilkén – 1957. júniusában, valamint Todávcsics Bogdán bazilita szerzetest 1958. február 11-én. Minden tiltás ellenére a papképzés és a szentelés nem szünetelt, de a titoktartás végett az adatgyűjtés akaratom ellenére hiányos és esetleges pontatlansággal is számítani lehet, mivel sokszor még a családtagok sem tudtak adatokkal a segítségemre lenni. A birtokomba lévő adatokat itt teszem közzé:

Paraszics Vaszily	1963.	Chira Sándor
Lyachovics Iván	1967. október 14	Chira Sándor
Tóth Miklós	1968. január 11	Szternyuk Volodimir
Kopinec Iván	1963.	Szternyuk Volodimir
Dumnics János	1972. május 2	Szternyuk Volodimir
Fedáka György	1972. július 18	Chira Sándor
Szabó György	1974. szeptember 24	Chira Sándor
Szabó Pál	1974. szeptember 24	Chira Sándor
Vaszkó József	1974. szeptember 24	Chira Sándor

A KGB emberei különös éberséggel követték a száműzött Chira Sándor püspök mindennemű egyházmegyei tevékenységét, de különösképpen levelezéseit. Így vált elkerülhetetlenné Szabó Konstantin, Szokol János és Holovács József atyák személyes utazása Karagandába az élő kapcsolat megteremtése végett, mely utazások nem egyszer félúton szakadtak meg a KGB követése miatt. Az egyre erősödő veszélyek elhárítása végett Chira Sándor püspök egyedüli megoldásnak azt látta, hogy Kárpátalján az egyházmegyének ott élő püspöke legyen. Megszerezve az államhatóságtól az engedélyt a hazautazásra, 1977. június 18-án Holovács József lakásán titokban püspökké szentelte Szabó Konstantin áldozó papot Murányi Miklós vikárius, Holovács József, Miskolczi Tódor, Szabó Pál atyák jelenlétében.

Murányi Miklós Apostoli Vikárius – érezve egészségi állapotának gyengülését, de felmelve az ateista állam 33 éves fennállásának politikáját, állampolgárait a teljes erkölcsi romlásba taszítja – még 1978 július 9-én, mint Apostoli Vikárius kijelentette Szemedi János áldozó papnak, hogy halála után Szemedi János lesz az utódja⁹. 1978. augusztus 24-én Chira Sándor titokban püspökké szentelte Szemedi Jánost Onokócon, Holovács József otthonában – Murányi Miklós Apostoli Vikárius, Szabó Konstantin püspök és Szabó Pál jelenlétében.

1979. január 2-án Murányi Miklós halála után a munkácsi egyházmegye minden nehézségei és problémái a titokban felszentelt Szemedi János püspök vállára nehezedtek, aki nappal az ungvári gépkocsi vállalatnál dolgozott és éjszakákon át gondolkozott a munkácsi egyházmegye további létéről. Az Apostoli Vikárius gyakorlati tanácsainak a hiánya, a száműzetésben élő Chira püspök távolléte, s az egyházüldözés állandó jelenléte nagy óvatosságra intette Szemedi János püspököt, mert egy óvatlan lépés az egyházmegye végét jelentette volna. A papképzés kérdése okozta a legnagyobb problémát az ateista rendszerben felnövő új nemzedék hitoktatásával, erkölcsével és oktatásával kapcsolatban. Egyházmegyének hitvalló, de még élő papjai már idős koruk végett sürgették ezen égető probléma megoldását. Mivel Szemedi János püspöknek sem épülete, sem energiája nem volt egyedül megoldani az illegális papképzést, ezért dr. Ortutay

⁹ Bendász István archívumából

Elemér és Holovács József áldozó papokat bízta meg az oktatással, ami óriási kockázattal járt. Tudomásunk van arról, hogy a távoli Rahón Lyahovics Miklós is foglalkozott a papi hivatás ápolásával. Mindnyájan vállalták a nemes feladatot, pedig ők maguk is megbélyegzett görög katolikus papok voltak, állandó megfigyelés alatt élők. A magántanuló papjelöltek nem kis kockázattal jártak tanáraik lakására, mivel tisztában voltak megfigyelésük tényével. De a jó Isten különös kegyelmének tekinthetjük, hogy soha senkit nem tudtak tetten érni. A tankönyvek óriási gondot okoztak, mivel a háború előtt kiadott tankönyvek többsége latin, magyar, ószláv vagy ruszin nyelven voltak kiadva. Viszont a háború utáni nemzedék már nem tanulta meg az egykori Hittudományi Főiskolán használt nyelveket. Ezért az állami munkahelyeken helytálló és titokban oktató papjaink sajátkezűleg készített jegyzetek segítségével oktatták a jövő pap generációt, minden szabad idejüket, sőt éjszakai pihenésüket megrövidítve a cél érdekében. Az oktató tanároknak nem egyszer szembe kellett nézni a házkutatás kellemetlen hosszú óráival, jegyzeteik elkobzásával, valamint lakásaik teljes felforgatásával, pedig már a 20. század 70-es éveinek második felét írtuk. Ilyen körülmények között tanultak és készültek pappá szentelésükre a papjelöltek. Szlivka Jánost, dr. Ortutay Elemér első tanítványát, aki még 1979 végén befejezi tanulmányait, Szemedi János püspök engedélyével pappá szenteli Vaszilik Pável, iváno-frankovszki püspök 1980. január 3-án, Karpinec Vaszilyt pedig 1980. június 10-én.

Annak ellenére, hogy Szemedi János titokban felszentelt püspök már 60 éves, de szolgálati éveire még 6 évet állami munkahelyen kell dolgoznia, s mivel püspöki rangja továbbra is titokban tartandó, még Chira Sándor püspök szenteli pappá Kovács Konstantint, Szokol Pált, Petki Sándort, Chvaszta Vaszilt és Hátrák Józsefet 1980. augusztus 27-31 között.

Vaszilik Pável püspök pappá szentelte Nosza Vaszilyt 1981. január 12-én Nagyszőlősen, apósa Fedorkó István pap lakásán.

1981. szeptember 22-én Chira Sándor püspök pappá szentelte Chvaszta Mihályt.

Az illegalitásban működő egyházmegye főpásztorai és papjai egyre több gondot és meglepetést szolgáltattak a hatóság és KGB embereinek. Murányi Miklós Apostoli Vikárius temetésén lett számukra majdnem világos, hogy id. Szabó Konstantin titokban lett pappá, netalán püspökké szentelve. A sok zaklatás, kihallgatás és házkutatás neki is az életébe került. Munkából haza menet, nem messze lakásától a parkban a lócán szívinfarktus végzett vele 1982. november 18-án. Chira Sándor püspök azonnal az utánpótlás lehetőségét kutatta. Isten akaratából Holovács József megözvegyedett 1979. július 1-jén, és egy hivatalos útja alkalmából meglátogatta Chira Sándor gyengélkedő püspököt Karagandában. Szobájába lépve a püspök felkiáltott: „Józsikám, téged a jó Isten küldött!”

Az idő vasfoga és az üldöztetés kikezde Chira Sándor egészségét, s halálosan megbetegedett Karagandában 1983 januárjában. Ágynak esett, az orvosok tehetetlenül néztek szembe a tüdőgyulladással küszködő, egyre gyengülő főpásztor hanyatló egészségi állapotával, aki püspöki rangját csak halálos ágyán engedte nyilvánosságra hozni. Az Egyházmegye bölcs és csupa szív főpásztor 1983. május 23-án átadta lelkét Teremtőjének, távol szülőföldjéről. Üldözői és kínzói még halála után is rettegtek tőle, mert május 23-26 között még a repülő járatok sem vettek fel kárpátjai illetőségű személyeket utasként. Ennek ellenére Holovács Józsefnek – akit Chira Sándor két és fél hónappal halála előtt, 1983. március 15-én titokban püspökké ordinált – sikerült kijátszania a hatóságok ébersé-

gét, s így jelen volt Chira Sándor püspök temetésén, egyedül képviselve Kárpátalját, az egyházmegyét, az önhibáján kívül távolmaradt rokonságot és oltártestvéreit.

Elkeserítő a 80-as évek papi hivatása iránti közönye. Itt érezteti hatását az állami iskolák vallásellenes oktatásának a szelleme. Dr. Ortutay Elemér és Holovács József lakását csak néhány papjelölt látogatta. Majdnem 5 éven át nincs papszentelés és 1986-ban dr. Ortutay Elemér örömmel tudja ajánlani ifj. Szabó Konstantin klerikust a papszentelésre, engedélyt kérve az ordináriustól, hogy 1986. augusztus 2-án Holovács József végezze a pappá szentelést. Egy év múlva 1987. május 9-én Holovács József segédpüspök a saját lakásán felszenteli Bábinecz Vaszilyt.

Szemedi János titokban felszentelt püspök első papszentelését dr. Ortutay Elemér lakásán végzi, ahol 1987. augusztus 24-én Berecz Lászlót szenteli pappá dr. Ortutay Elemér és ifj. Szabó Konstantin áldozópapok jelenlétében.

Nagy meglepetés érte egyházmegyénket, amikor Lembergben Szofron Dmiterko ivánofrankovszki püspök 1987. szeptember 10-én Margitics Iván áldozópapot püspökké szentelte „*Kárpátalja részére*”¹⁰, nem csak megyéspüspökünk Szemedi János tudta nélkül, de az akkori leMBERGI érsekség helytartója Szternyuk Volodimir érsek sem tudott a megtörténtekről. Margitics Iván saját falujában – Nagycsongován (Borzsávszke) papképzéssel foglalkozott, és 1988. március 27-én felkérte Szofron Dmiterko püspököt 12 klerikus pappá szentelésére, de Szemedi János megyéspüspök engedélye nélkül: Bródi Jánost (73 éves) és öt fiát: Vaszilyt, Mihályt, Györgyöt, Pétert és Andrást, valamint Hulypa Mihályt, Danilás Mihályt, Pogorilák Mihályt, Ternénko Ivánt és Zékán Vaszilyt.

1989-ben a kijevei Vallásügyi Tanács elnöke bejelentette a görög katolikus egyház legalizációját és a közösségek bejegyzését. Mindenki fellélegzett és ahol visszakaptuk templomainkat görög katolikus pap végzi a szentmisét, de nagyobb részt a parkokban és a temetőben mutatják be a szentmisét.

1990. június 5-én a Zakarpatszka Pravda című újság közli, hogy a Munkácsi Püspökség jogi személyként bejegyeztetett. Ebben a hónapban Egyházmegyénk püspökei Szinóduson vettek részt Rómában, ahol Margitics Iván segédpüspök javasolta a munkácsi egyházmegye leMBERGI érsekséghez való csatolását. Szemedi János megyéspüspök és Holovács József segédpüspök kategorikusan elutasították az okirat aláírását.

Elérkezett az első nyilvános papszentelés Drágabátfalván (Dorobrátovo). Óriási szenzációs esemény az elmúlt négy évtized üldözése után. Szemedi János főpásztor 1990. augusztus 26-án pappá szentelt négy, családós, már nem fiatal papjelöltet – Hrabár Tamást, Szücs Istvánt, Kubinyi Gábort és Pajkosi Miklóst, akik szintén az illegalitás nehéz éve alatt készültek a papi hivatásra, vállalva KRISZTUS követését minden körülmények között.

Újra indul a nyilvános papképzés az Egyházmegyében, nőtlen hivatást érző ifjak számára, de mivel Ungváron az elkobzott oktatási intézményekből az állam egy épületet sem adott vissza az egyháznak, ezért Beszkid Miron és Huda László atyák megfelelő épületet kerestek, és ideiglenesen Munkácson kezdi el működését a Papi Szeminárium 1990. november 4-én¹¹ Holovács József rektorral az élén, aki az ó-és újszövetségi

¹⁰ BOGDÁN, B., *Ukráinszka Greko-kátolická Cerkvá v kátakombách (1946-1989)*, Kovcseg 1993, Lviv, 159.

¹¹ *Zakarpatszka Pravda*, 1990. október 24.

Szentírást is tanította. Az első tanévben 16 papnövendék kezdte meg a tanulást¹². A tanárok létszáma jelenleg 7. Dr. Ortutay Elemér – egyházjogot és dogmatikát, Beszkid Miron spirituális – filozófiát, Vaszkó József – egyháztörténelmet és patológiát, Szikszai Ignác – etikát, Begya Tibor – erkölccsant, Bányai Albert – német és magyar nyelvet, Huda László – szertartást tanít. Nem kis feladat volt autóbusszal utazni Munkácsra, s helytállni megküzdve a kezdeti nehézségekkel, remélve azt, hogy hamarosan Ungváron lesz a folytatás.

Gyarapodik lassan a papok létszáma, akik állami munkahelyeken dolgoznak, családok és magánúton titokban dr. Ortutay Elemér és Holovács József vezetése alatt készültek a papi hivatásra.

Szemedi János felszenteli a következő családok, végzett klerikusokat:

Panyuta András – 1991. április 4., Kis Jánost, Veres Tibort, Dobbák Ivánt – 1991. szeptember 1., Kikinyesdi Györgyöt – 1991. november 5., Mesko Olekszát – 1991. november 17.

Vasárnap, 1992. június 28-án, ünnepi szentmise keretében¹³, Szemedi János megyéspüspök megszenteli Minaj határában egy 2 hektáros területen Romzsa Tódor nevét viselő új Hittudományi Főiskola alapkövét.

Siettetve a papszentelést, Szemedi János megyéspüspök akarata ellenére, Margitics Iván segédpüspök 7 tanulmányait be nem fejezett kispapot – Ambrus Józsefet, Blyásin Vaszilyt, Danilás Vaszilyt, Margitics Olexát, Rajcsinéc Pávelt, Selemba Mihályt és Zvonár Jurijt – Voronovszky Julián püspökkel pappá szenteltetett 1992. szeptember 14-én, Lembergben.

Az 1993/94 tanévet nőtlen papnövendékeink már az épülő Hittudományi Főiskola területén cseh gyártmányú konténer házikókban kezdték meg Szemedi János püspök és rektor vezetése alatt, mivel Holovács József nem vállalta ezt a tisztséget betegsége miatt. Tigyir Iván lett a vicerector, és az újszövetségi bevezetést, a görög- és az ósláv nyelvet tanította. Veres Tibor a liturgikus éneket oktatta.

1995. szeptember 2-án az új főiskola egyik elkészült épületszárnyában elkezdődött a nyilvános papképzés és oktatás, de megszűnt a magánúton való papképzés. Azt a négy magánúton tanuló végzett papjelöltet, akik letették az ügynevezett, „jurisdictionalis” vizsgát, a megyéspüspök pappá szentelte 1996 szeptemberében. Viszont Margitics Iván segédpüspök újra megkerülve megyéspüspökünk rendelkezését, három ezen vizsgát le nem tett hallgatót, Szadvari Ivánt, Román Vaszilyt és Fedorkó Istvánt felszenteltette Sofron Dmiterkó püspökkel 1996. július 19-én, de Szemedi János püspök megvonta tőlük a Munkácsi Egyházmegye területén való működés engedélyét¹⁴.

Az építkezés még a mai napig nincs befejezve anyagi nehézségek miatt, de az oktatás és a szentelés folyamatos minden gond és probléma ellenére.

Tudomásunk van róla, hogy az illegalitás évei alatt 1956-1981 között Chira Sándor püspök felszentelt 16 végzett papot és 3 püspököt. Murányi Miklós vikárius és Szemedi János püspök engedélyével Cserneczi Miklós felszentelt 3 papot, Szternjuk Volodimir – 4, Vaszilik Pável – 3, Holovács József – 2, viszont Szemedi János megyéspüspök csak egy

¹² SZEMEDIJ, I., „Z zsétj nása jepárhiji”, *Blágovisznek*, 2 sz. 1991.

¹³ „Papi szeminárium épül Ungváron”, *Kárpáti Igaz Szó*, 1992. július 1.

¹⁴ *Blágovisznek*, 9. sz. 1996.

papot szentelt, mivel még állami munkahelyen dolgozott. Az egyházmegye püspökének tudta nélkül Dmiterkó Szofron püspök felszentelt 12 papot, Lyubácsivszki Miroszláv érsek – egyet Rómában. 1990-ig az illegalitás éveiben 42 pap lett felszentelve.

1990-1999 között Szemedi János megyéspüspök 79 végzett papjelöltet szentelt pappá. Julián Voronovszky püspök 7 papjelöltet szentelt pappá 1992-ben.

1996-ban Szofron Dmiterkó püspök hármat szentelt pappá.

A vallásszabadság kilenc éve alatt a Romzsa Tódor nevét viselő új Hittudományi Főiskola a Munkácsi Egyházmegyének 86 papot adott.